

Πολυσήμαντο το εννοιολογικό περιεχόμενο της λέξης «συμφέρον». Τα λεξικά ορίζουν ότι συμφέρον σημαίνει ο,τιδήποτε αποκομίζει κανείς προς όφελός του.

Υποκειμενικό, λοιπόν, κατά βάσιν, το συμφέρον... Γιατί, υποκειμενικό, κατά κανόνα, είναι και το θεωρούμενο ως όφελος, που μπορεί να δεχτεί πλήθος επιθετικών προσδιορισμών, όπως οικονομικό, πολιτικό, κομματικό, ηθικό, πνευματικό, θρησκευτικό, εργασιακό, ταξικό, οικογενειακό....

Υπό την έννοια αυτή, το συμφέρον μπορεί να είναι ίδιο για πολλούς, αλλά και διαφορετικό για τον καθένα. Είναι αυτό που ενώνει, αλλά και αυτό που διαιρεί, είναι η λυδία λίθος με την οποία δοκιμάζεται η κοινωνική πρόοδος και συνοχή!

Γιατί, όπως υπάρχει συμφέρον για το άτομο, υπάρχει και συμφέρον για την ομάδα, την κοινότητα, την κοινωνία, το έθνος!

Έτσι, βρισκόμαστε μπροστά σε δύο παράλληλα πλέγματα συμφερόντων, το μέγεθος της διαφοράς ή της ταύτισης των οποίων προσδιορίζει το επίπεδο πολιτιστικής εξέλιξης και ηθικής ανέλιξης μιας κοινωνίας.

Το ατομικό συμφέρον αποκαλύπτει την ανθρώπινη ιδιοτέλεια και προσδιορίζεται από καθαρά ωφελιμιστικούς στόχους και σκοπούς, γι' αυτό και συνδέεται με περιόδους, στις οποίες κυριαρχεί ο πρωτογονισμός και η ατομοκρατία, ο φόβος και η δυσπιστία, τα ένστικτα και η απληστία.

Το κοινωνικό συμφέρον, αντίθετα, απαιτεί επώνυμες και συχνά ανώνυμες προσωπικές θυσίες και γι' αυτό συνδέεται με περιόδους ηθικής και πνευματικής καλλιέργειας και αληθινής δημοκρατίας.

Δεν είναι τυχαίο ότι βασικό μοτίβο της αρχαίας Ελληνικής πολιτικής και φιλοσοφικής σκέψης είναι η παρομοίωση της Πολιτείας-Πατρίδας με πλοίο: «Αυτή είναι, που μας σώζει», διακηρύττει ο Σοφοκλής στην Αντιγόνη, «και μόνο αν το σκάφος της αρμενίζει καλά, αποκτάμε φίλους και ευτυχούμε».

Αλλά και σε πολλά άλλα κείμενα της αρχαιοελληνικής Γραμματείας εντοπίζεται σαφής διάκριση και πρόταξη του συλλογικού από το ατομικό συμφέρον. Ο Αριστοτέλης τονίζει ότι «αν καταστραφεί το σύνολο, το σώμα της κοινωνίας, δεν μπορεί να υπάρχουν τα μέλη του», τα άτομα.

Τα παραπάνω, όμως, προϋποθέτουν και την ύπαρξη ηθικής συνειδήσεως, που δίνει στο άτομο τη γνώση και τη δύναμη να αξιολογεί και να τοποθετεί αυτό που εξυπηρετεί το σύνολο πριν και πάνω απ' αυτό που εξυπηρετεί το άτομο.

Επιβάλλεται, κατά συνέπεια, η ύπαρξη ηθικών κινήτρων στη σωστή ιεράρχηση των συμφερόντων, η οποία ακριβώς μαρτυρεί μian άρτια λειτουργία όλων εκείνων των θεσμών που διακονούν και προάγουν την αγωγή, την θρησκευτικότητα και την ηθική βελτίωση των πολιτών.

Την πιο χαρακτηριστική, όμως, και σε απόλυτο συνάμα βαθμό, διάκριση ατομικού και κοινωνικού συμφέροντος την πραγματοποίησε ο Χριστιανισμός, εισάγοντας μια νέα ηθική.

Με το καθημερινό αίτημα «τα καλά και συμφέροντα ταις ψυχαίς ημών» αίρεται κάθε διάκριση ατομικού και κοινωνικού συμφέροντος, το οποίο δεν αντιστοιχεί πλέον στο ανώνυμο πλήθος ή στην αόριστη έννοια της κοινωνίας, αλλά στον πλησίον, στο επώνυμο πρόσωπο του πάσχοντος και αδικούμενου συνανθρώπου, εφ' όσον αυτά που αληθινά συμφέρουν την ψυχή μας και όχι τον εγωιστικό μικρόκοσμό μας συμπίπτουν με το “δόσιμο” προς τον άλλον, την εικόνα του Θεού!

Αλλ’ η στάση αυτή προϋποθέτει μεταμόρφωση και του ατόμου σε πρόσωπο, προϋποθέτει κένωση του «εγώ» και έξοδο του ανθρώπου σε συνάντηση με το «εσύ» για τη δημιουργία της κοινωνίας του «εμείς»!

Πρόκειται για μια κοινωνία, που ιστορικά βιώθηκε στα χρόνια των «Πράξεων των Αποστόλων» και συνεχώς βιώνεται στα μοναστικά κοινόβια και έχει ως προαπαιτούμενο και μαρτυρία πνεύμα ηθικής τελειώσεως, αγιασμού και αυτοθυσίας...

Πρόκειται για μια κοινωνία, της οποίας τα μέλη δεν περιχαρακώνονται εγωιστικά και αυτάρεσκα στον ατομικό τους μικρόκοσμο, αδιαφορώντας για τα κοινωνικά και πολιτικά δρώμενα, απέχοντας από διαδικασίες, που πιστεύουν ότι δεν τα αφορούν άμεσα, ζώντας στην ψευδαίσθηση ότι αν βυθιστεί το πλοίο, στο οποίο επιβαίνουν, δεν θα παρασυρθούν και αυτά στο βυθό...

Μπορεί, βέβαια, τα πλοία των σύγχρονων δημοκρατιών να είναι τόσο μεγάλα, που οι επιβάτες να μη γνωρίζουν ή να αδιαφορούν για το ποιός ή ποιοί τα κυβερνούν και να αυταπατώνται ότι αρκεί αυτοί να περνούν καλά στην πολυτελή «καμπίνα» τους· ο «Τιτανικός», όμως, θα τους παρασύρει όλους, ενώ η ορχήστρα θα εξακολουθεί να παίζει....

† Ο ΣΥΡΟΥ ΑΩΡΟΘΕΟΣ Β΄

(Περιοδικό “ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ”, τ. 74, Δεκέμβριος 2014)